

Marcin LIBERACKI*

SŁUCHACZE STUDIUM OFICERSKIEGO W ROLI OFICERÓW WOJSKA POLSKIEGO W ASPEKCIE ZMIANY SPOŁECZNEJ

Autor w artykule zatytułowanym „Słuchacze Studium Oficerskiego w roli oficerów Wojska Polskiego w aspekcie zmiany społecznej” przybliży problematykę zmian społecznych, jakie dokonują się w Wojsku Polskim, a ściślej w szkolnictwie wojskowym w odniesieniu do absolwentów uczelni cywilnych realizujących proces szkolenia w ramach Studium Oficerskiego w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu.

Model w ramach dwunastomiesięcznego szkolenia w Studium Oficerskim funkcjonuje od sześciu lat i obejmuje absolwentów uczelni cywilnych posiadających tytuł zawodowy magistra.

W artykule uwypuklono kwestie dotyczące zmiany społecznej, jaka niewątpliwie dokonuje się w szkolnictwie wojskowym realizującym proces szkolenia absolwentów cywilnych szkół wyższych do pełnienia roli oficera w Wojsku Polskim

Słowa kluczowe: *zawód, oficerowie, socjologia, szkolnictwo wojskowe wyższe, Studium Oficerskie WSOWL*

WSTĘP

Żyjemy w okresie szczególnie intensywnych i niepowierzchnowych przemian dokonujących się zarówno w Polsce, Europie jak i na świecie. Przemiany są uwidocznione zwłaszcza od końca lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia i w sposób szczególnie nasilony oddziałują na społeczeństwo, które podlega dogłębnym i wielokierunkowym przeobrażeniom¹. Przeobrażenia dokonują się między innymi

* mjr mgr inż. Marcin LIBERACKI – Instytut Dowodzenia Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych

¹ *Spółeczeństwo* – 1) dla dzisiejszej socjologii to nie konkretna zbiorowość (w ramach pewnego państwa – społeczeństwo polskie, społeczeństwo francuskie, społeczeństwo japońskie, społeczeństwo amerykańskie), lecz raczej swoisty rodzaj rzeczywistości, która manifestuje się w najrozmaitszy sposób w zbiorowościach najrozmaitszej skali. Społeczeństwo państwowe czy narodowe to tylko jedna z odmian społeczeństwa. Społeczeństwo to także zbiorowości mniejsze od państwa: rodzina i krewni, wspólnota lokalna i sąsiedzi, krąg przyjaciół i krąg towarzyski, sekta i parafia,

poprzez powstanie i rozwój społeczeństwa informacyjnego, które umożliwia zarówno rozwój demokracji, jak i rozszerzanie się niedemokratycznej władzy w korporacjach międzynarodowych. Zyskują one możliwość takiej kontroli pracowników, która ogranicza ich swobody demokratyczne. Wraz z rozwojem technik informatycznych intensyfikuje się proces globalizacji, który dodatkowo, poza samymi zmianami techniki, wpływa na przemiany społeczne².

Globalizacja jest stopniowym rozszerzaniem się na skalę całego globu ziemskiego terytorialnego zasięgu społecznego podziału pracy i wymiany rynkowej, powiązań i oddziaływań wzajemnych między zbiorowościami ludzkimi we wszystkich sferach życia. Oznacza wzrastające tempo ogólnoświatowego przepływu technik, dóbr, usług, kapitału, siły roboczej, środków komunikacji, informacji i idei. Obejmuje rozwój ponadnarodowych instytucji i organizacji technicznych, ekonomicznych, socjalnych, politycznych, kulturalnych, naukowych i artystycznych (na przykład Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy, ONZ, UNESCO, wystawy światowe, międzynarodowe festiwale teatralne i filmowe, olimpiady sportowe). Globalizacja kładzie kres izolacji poszczególnych społeczeństw i powoduje nasilanie się zewnętrznych wpływów na wszystkie sfery ich życia³.

1. POJĘCIE ROLI SPOŁECZNEJ

Pojęcie roli społecznej, wprowadzone przez socjologów amerykańskich Ralpha Clintona oraz Roberta Merona, jak wiele innych pojęć socjologii powstaje z metafory⁴. Główną ideę roli często ujmowano zgodnie z cytatem słynnego fragmentu Szekspirowskiego „*Jak wam się podoba*”:

„Świat jest teatrem, aktorami ludzie,
Którzy kolejno wchodzą i znikają.
Każdy tam aktor niejedną gra rolę...”⁵.

Analogia zachodzi zatem pomiędzy aktorami na scenie i ludźmi działającymi w społeczeństwie. Tak jak aktorzy mają wyraźnie określoną rolę do zagrania, tak jednostki w społeczeństwie zajmują określone pozycje; podobnie jak aktorzy muszą stosować się do napisanego scenariusza, tak też działający w społeczeństwie muszą przestrzegać norm; tak jak aktorzy muszą wypełniać polecenie reżysera, tak samo jednostki w społeczeństwie muszą wykazywać konformizm wobec tych, którzy mają

stowarzyszenie i partia polityczna, klasa i warstwa społeczna, grupa etniczna i mniejszość narodowa, szkoła i uniwersytet. Społeczeństwo to również zbiorowości większe od państwa: korporacje międzynarodowe, wielkie Kościoły, cywilizacje, federacje, wspólnoty regionalne, kontynentalne czy wreszcie społeczeństwo globalne. Cała gama tych zbiorowości różnej skali, od kilkusobowych do kilkumiliardowych, to dla socjologa odmiany społeczeństwa. Zob.: P. Sztompka, *Socjologia*, Wyd. Znak, Kraków 2005, s. 29. 2), pojęcie to jest jednym z najważniejszych pojęć w socjologii. Społeczeństwo to system ustrukturuowanych relacji społecznych, które łączą ludzi w ramach jednej kultury. Niektóre społeczeństwa, na przykład łowców i zbieraczy, są bardzo małe i liczą nie więcej niż kilkadziesiąt osób. Inne są bardzo wielkie, wielomilionowe – społeczeństwo współczesnych Chin liczy ponad miliard ludzi. Zob.: A. Giddens, *Socjologia*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2006, s. 734.

² B. Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003, s. 103 – 104.

³ Tamże, s. 104.

⁴ P. Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2005, s. 266.

⁵ J. H. Turner, *Struktura teorii socjologicznej*, Warszawa 1985, s. 419.

władzę lub znaczenie; tak jak aktorzy muszą reagować wzajemnie na sposób gry partnera na scenie, tak członkowie społeczeństwa muszą wzajemnie przystosowywać swe reakcje; tak jak aktorzy reagują na publiczność, tak działający w społeczeństwie podejmują role wobec różnych publiczności lub „uogólnionych innych” i tak jak aktorzy z różnorodnymi umiejętnościami i zdolnościami wnoszą do każdej roli własną niepowtarzalną interpretację, tak ludzie w społeczeństwie o rozmaitych koncepcjach samego siebie i rozmaitych umiejętnościach odgrywania roli posiadają własne style interakcji⁶.

Pojęcie roli społecznej związane jest z pojęciem pozycji społecznej (statusu)⁷. Pozycja społeczna to sposób usytuowania człowieka w zbiorowości. W społeczeństwie nowoczesnym każdy człowiek należy do wielu zbiorowości, a w każdej z nich zajmuje jakąś pozycję. W rodzinie może zajmować pozycję ojca bądź dziecka, w szkole - nauczyciela, ucznia, woźnego, w szpitalu - lekarza, pielęgniarki, pacjenta, salowej. Każdy człowiek zajmuje jednocześnie bądź kolejno w swoim życiu wiele pozycji - tyle, do ilu zbiorowości należy. Może być ojcem, oficerem, członkiem klubu sportowego, a następnie posłem na Sejm. Niezależnie od tego jak wiele pozycji zajmowałby dany osobnik, nigdy w toku swojego życia nie jest w stanie wyczerpać wszystkich możliwości, jakie stwarza dane społeczeństwo⁸.

B. Szacka uważa, że „rolę społeczną określa się w odniesieniu do pozycji w dwojaki sposób. Powiada się, po pierwsze, że rola społeczna to zespół praw i obowiązków związanych z daną pozycją. Po drugie, że jest to schemat zachowania związanego z pozycją...”⁹. W ujęciu J.H. Turner’a rola społeczna to „zachowanie poszczególnych jednostek w ramach pozycji społecznych w stosunku do siebie nawzajem oraz z uwzględnieniem norm i innych kulturowych symboli”¹⁰. A. Giddens definiuje zaś rolę społeczną jako „społecznie określone oczekiwania, które ma do spełnienia osoba zajmująca daną pozycję społeczną”¹¹. Z kolei P. Sztompka określa rolę społeczną jako „zbiór norm i wartości związanych z określoną pozycją społeczną, przypisany dla tej pozycji i wymagany od każdego, kto pozycję tę zajmuje”¹².

Z przedstawionych definicji jednoznacznie wynika, że rola społeczna zależy od pozycji, jaką jednostka zajmuje w danej zbiorowości i jest do niej ściśle przyporządkowana. Na przykład rola oficera w Wojsku Polskim obejmuje pewien zespół zachowań, jakie powinien spełniać każdy oficer bez względu na własne przekonania czy opinie. Ponieważ rola społeczna oficera jest wspólna dla wszystkich

⁶ Tamże, s. 419 – 420.

⁷ *Pozycja społeczna (status): wyróżnione i nazwane w danej kulturze typowe miejsce w społeczeństwie, które zajmować może wiele różnych osób (np. zawód)*. Zob.: P. Sztompka, *Socjologia*, Wyd. Znak, Kraków 2005, s. 110. *Status (osiągnięty) – status społeczny uzyskany własnym wysiłkiem jednostki, niewynikający z jej cech biologicznych. Przykłady statusu osiągniętego to „weteran”, „absolwent”, „doktor” czy „oficer”*. Zob.: A. Giddens, *Socjologia*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2006, s. 735.

⁸ B. Szacka, *Wprowadzenie...*, op. cit., s. 144 – 145.

⁹ Tamże, s. 145.

¹⁰ J.H. Turner, *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowania*, Poznań 1998, s. 258.

¹¹ A. Giddens, *Socjologia*, Warszawa 2005, s. 51.

¹² P. Sztompka, *Socjologia...*, op. cit., s. 266.

oficerów w armii, można ogólnie mówić o zachowaniach odpowiadających roli zawodowej oficera, bez względu na poszczególne osoby uprawiające ten zawód¹³.

2. ZMIANA SPOŁECZNA - TERMINOLOGIA

Przemiany, jako zjawiska społeczne nie są czymś wyjątkowym, bowiem „*zmiany towarzyszą życiu społecznemu zawsze – bywają tylko szybsze lub wolniejsze, głębsze lub płytsze*”¹⁴.

Procesy zachodzące i dokonujące się w świecie na nieznaną dotąd skalę, są efektem zmiany społecznej, która w rozumieniu P. Sztompki rozpatrywana jest jako „*zmiana zachodząca wewnątrz systemu bądź też obejmująca go w całości*”¹⁵. Czasami zmiany są tylko częściowe i mają ograniczony zakres bez większych konsekwencji dla innych aspektów systemu, który jako całość pozostaje nienaruszony. Mimo cząstkowych zmian zachodzących wewnątrz nie następuje całkowita zmiana jego stanu¹⁶. Natomiast A. Giddens określa zmiany społeczne przez pryzmat trzech następujących czynników: ekonomicznych, politycznych i kulturalnych¹⁷. Według niego czynniki ekonomiczne związane są z nieustannym wzrostem wytwórczości i wzrastającą akumulacją majątku. Współcześnie promowane są permanentne udoskonalenia technologii, w co silnie zaangażowana jest nauka. Czynniki polityczne w znacznym stopniu kreują i ukierunkowują zmianę społeczną zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz kraju. Postępowania przywódców politycznych i urzędników państwowych przekładają się na zmiany, które odczuwalne są przez masy. Do kulturowych czynników zmiany społecznej należy rozwój nauki i sekularyzacja myślenia, leżące u podstaw nowoczesnego, krytycznego i innowacyjnego spojrzenia na świat. Dla naszych życiowych wyborów poszukujemy „racjonalnych” postaw, które zachęcają do nieustannego przyglądania się własnemu życiu i dążeniu do jego poprawy. Wymienione czynniki oddziałują na siebie i pozostają pod swoim wpływem. Gospodarka jest główną, ale nie jedyną dziedziną życia, w której zaszły zmiany wywołane przez rozwój nauki i techniki. Na naukę i technikę oddziałują również czynniki polityczne i kulturowe. Z kolei wpływ transformacji politycznych wpływa na gospodarkę, a przemiany gospodarcze na politykę¹⁸. D. Niedźwiedzki twierdzi z kolei, że zmiana społeczna oznacza przejście do nowego porządku społecznego, w zależności od jej głębokości i zakresu mniej lub bardziej odmiennego stanu wyjścia¹⁹.

Omawiana zmiana społeczna zależy od przemijającego czasu, w czasie trwania którego następują różnorodne zjawiska społeczne. Zmiana społeczna wpływa również na pojmowanie i definiowanie zjawisk zachodzących w Wojsku Polskim, również w aspekcie absolwentów szkół wyższych pełniących rolę oficera zawodowego.

¹³ Por.: A. Giddens, *Socjologia...*, op. cit., s. 51.

¹⁴ D. Niedźwiedzki, *Władza – tożsamość – zmiana społeczna*, Kraków 2003, s. 11.

¹⁵ P. Sztompka, *Socjologia zmian społecznych*, Kraków 2005, s. 20.

¹⁶ Tamże, s. 21.

¹⁷ A. Giddens, *Socjologia...*, op. cit., s. 67 – 68.

¹⁸ Tamże, s. 67 - 68.

¹⁹ D. Niedźwiedzki, *Władza...*, op. cit., s. 27.

3. WYBÓR ZAWODU OFICERA PRZEZ SŁUCHACZY STUDIUM OFICERSKIEGO JAKO PRZYKŁAD ZMIANY SPOŁECZNEJ

Armia jako organizacja społeczna stanowi dla socjologa „zintegrowany zbiór pozycji społecznych i stosunków społecznych, realizujący wspólnie jakieś istotne społecznie funkcje, tworzący swoistą całość odróżnialną od innych podobnych całości”²⁰. Posiada takie cechy konstytutywne, jak: liczebność, więzi między jej członkami, wspólny system wartości, zorganizowany system stosunków, instytucji oraz środki kontroli społecznej²¹.

Zmiany społeczne, które w Polsce rozpoczęły się pod koniec lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia, dotknęły także Wojsko Polskie i objęły także oficerów zawodowych. Specyfika zawodu oficera sprawia, że jest on silnie zdeterminowany przez procesy społeczne i globalne. Transformacja ta obejmuje następujące kwestie²²:

- przemiany polityczne – demokratyzacja i odideologizowanie armii,
- przebudowa organizacyjna,
- redyslokacja oddziałów oraz redukcja żołnierzy i sprzętu zgodnie z zobowiązaniami przyjętymi przez Polskę w Traktacie o Konwencjonalnych Siłach Zbrojnych w Europie²³.

Dokonująca się w Polsce transformacja nie jest czymś wyjątkowym ani oderwanym od szerszego europejskiego czy wręcz światowego kontekstu. Reformują swoje struktury i przebudowują gospodarkę państwa Europy Środkowej i Wschodniej. Poziom zaawansowania zmian społecznych jest różny. Dokonują się przekształcenia związane z procesami globalizacji życia społecznego. Ich istota polega na umiędzynarodowieniu wydarzeń o pozornie regionalnym zakresie. Są to procesy charakteryzujące się z jednej strony narastaniem współzależności, a z drugiej - pojawianiem i zaostrzaniem problemów, które dotyczą całej ludzkości, a nie tylko jednego narodu czy grupy krajów. Społeczeństwo informacyjne stawia nowe wyzwania przed wszystkimi grupami zawodowymi polskiego społeczeństwa, a w szczególności przed oficerami Wojska Polskiego. Nowa rzeczywistość społeczna wymusiła znaczne zmiany na współczesnym rynku pracy, tj. dostosowywanie się oficerów zawodowych do nieustannego uzupełniania wiedzy, nauki języków obcych i samodzielnego

²⁰ P. Sztompka, *Socjologia...*, op. cit., s. 125.

²¹ J. Maciejewski, *Oficerowie Wojska Polskiego w okresie przemian społecznej struktury i wojska. Studium socjologiczne*, Wrocław 2002, s. 58.

²² *Transformacja* –termin pochodzi od łacińskiego wyrazu *transformatio* i oznacza przekształcenie czegoś w coś innego; przemianę, metamorfozę. Zob.: *Wielki słownik wyrazów obcych*, pod red. M. Bańko Wyd. PWN, Warszawa 2005, s. 1272. Termin ten w ostatnim dziesięcioleciu XX wieku zaczęto powszechnie stosować w badaniach przemian w krajach postkomunistycznych. W socjologii termin transformacja coraz częściej jest używany na oznaczenie takich pojęć, jak zmiana, radykalna zmiana społeczna, przemiana, przejście, przeobrażenie, przekształcenie, postęp, rozwój. Zob.: *Encyklopedia socjologiczna*, T 4, Oficyna naukowa, Warszawa 2000, s. 259 – 267.

²³ J. Maciejewski, I. Wolska – Zogata, *Zawód oficera Wojska Polskiego w toku transformacji. Studium socjologiczne*, wyd. UW., Wrocław 2004, s. 7.

doskonalenia kwalifikacji zawodowych²⁴. Tylko oficer – profesjonalista może rozwiązać problemy stawiane przez aktualną rzeczywistość²⁵. W XXI wieku zmieniły się wymagania w stosunku do oficerów zawodowych. Obecnie każdy oficer zawodowy Wojska Polskiego musi legitymować się tytułem magistra i wykazywać zaawansowaną znajomość języka angielskiego.

Armia jest organizacją społeczną, która poddana została transformacji. Funkcjonująca w nowej rzeczywistości musi określić na nowo swoje zadania i funkcje dostosowane do standardów demokratycznego państwa i potrzeb wynikających z jego polityki obronnej²⁶. Proces przystosowania armii do nowej rzeczywistości społecznej, wymaga jednocześnie zmian w systemie przygotowania oficerów zawodowych, którego podstawowym elementem jest szkolnictwo wojskowe²⁷.

Uczelnie wojskowe w Polsce zawsze były i będą częścią systemu edukacji narodowej. Głównym celem systemu wyższego szkolnictwa wojskowego jest przygotowanie profesjonalnej kadry oficerskiej, zdolnej do kierowania działalnością wojskową, dydaktyczną - wychowawczą i organizacyjną, zarówno w czasie pokoju, kryzysu, jak i wojny²⁸.

Wyższe szkolnictwo wojskowe cały czas ulega znacznej transformacji. Duża dynamika zmian sytuacji międzynarodowej oraz wyłaniające się zagrożenia, zmusiły system bezpieczeństwa państwa do szybkiej reakcji, co spowodowało zmiany w stosunku do wymagań stawianych kadrze oficerskiej. Aby reakcja ta była adekwatna do pojawiających się wyzwań, wojskowe i cywilne kadry państwa, powinny być dobrze przygotowane i mieć możliwość ciągłego uzupełnienia swojej wiedzy. Uczelnie wojskowe kształcą oficerów posiadających kompetencje i zdolności dostosowywania się do zmieniających się sytuacji. Powinny ponadto być dostosowane do ciągłej aktualizacji wiedzy w różnych dziedzinach związanych ze sferą bezpieczeństwa²⁹.

Przemiany w szkolnictwie wyższym w Polsce po 1990 roku dotknęły uczelnie cywilne i spowodowane zostały uwolnieniem wielkiej energii społecznej, dążeniem do dorównania standardom zachodnim, przekonaniem, że kształcenie na poziomie akademickim jest wielką wartością zapewniającą przyszłość młodym ludziom. Zostały one umożliwione przez wejście w życie liberalnej ustawy o szkolnictwie wyższym z września 1990 roku. Główne efekty tych przemian to bezprecedensowy, kilkudziesięcioprocentowy wzrost liczby studentów w przeciągu 15-lecia (1990 – 2005), którego efekt został dodatkowo wzmocniony wyżem demograficznym, powstaniem liczego i znaczącego sektora uczelni niepublicznych, a także zmianą orientacji młodzieży w aspekcie

²⁴ *Rzeczywistość społeczna* – część dostępnej człowiekowi rzeczywistości, obejmująca swym zakresem znaczenie zjawisk, procesów, idei, sytuacji i przedmiotów; znaczenia te powstały dzięki nadaniu im cech nabytych w czasie interakcji społecznej. Zob.: K. Olechnicki, P. Załęcki, *Słownik ...*, op. cit., s. 182.

²⁵ J. Maciejewski, *Oficerowie zawodowi Wojska Polskiego a kariera. Wybrane aspekty socjologiczne*, [w:] *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, pod red. J. Maciejewski, Wrocław 2001, s. 131.

²⁶ M. Kloczkowski, *Stosunki społeczne w szkołach wojskowych*, Warszawa 1995, s. 2.

²⁷ Tamże, s. 2.

²⁸ M. Kasperski, *Motywy podejmowania studiów w uczelniach wojskowych*, [w:] *Wojsko i inne grupy dyspozycyjne w perspektywie socjologicznej*, pod red. T. Leczykiewicz, Z. Zagórski, Wrocław 2000.

²⁹ *Program reformy wyższego szkolnictwa wojskowego (Rekomendacje)*, Warszawa 2007, s. 2.

wyboru najpopularniejszych kierunków studiowania. Na pierwszy plan wysunął się kierunek studiów „Zarządzanie i marketing”, za nim „Ekonomia” i „Prawo”, dalej „Finanse i bankowość” i inne tego typu kierunki. Z kierunków ścisłych i technicznych bardzo popularny stał się kierunek „Informatyka”³⁰.

Wzrost liczby uczelni cywilnych w Polsce (szczególnie niepublicznych) od początku lat dziewięćdziesiątych spowodował, że przede wszystkim absolwenci tych szkół wyższych podejmują decyzję o rozpoczęciu studiowania w Studium Oficerskim.

Sytuacja społeczna oficerów WP w coraz większym stopniu zależy od posiadanej i zdobywanej wiedzy. Społeczeństwo jutra będzie inwestować w wiedzę i stanie się społeczeństwem uczenia się i nauczania, w którym każdy będzie podnosił swoje kwalifikacje (wymogi te obejmują również oficerów)³¹.

Wymienione czynniki znalazły odzwierciedlenie również w przeobrażeniach wyższego szkolnictwa wojskowego. Od 2003 roku w armii funkcjonuje model kształcenia realizowany w ramach rocznego Studium Oficerskiego. Model ten obejmuje absolwentów uczelni cywilnych posiadających tytuł zawodowy magistra. Kandydaci ponadto muszą legitymować się obywatelstwem polskim, być sądownie niekarani, posiadać odpowiednią zdolność psychiczną i fizyczną do pełnienia zawodowej służby wojskowej oraz pozytywnie zdać egzamin wstępny obejmujący:

- język angielski,
- wychowanie fizyczne,
- rozmowę kwalifikacyjną³².

Szkolenie absolwentów uczelni cywilnych w Studium Oficerskim odbywa się między innymi w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych we Wrocławiu.

Decyzja o wykonywaniu zawodu oficera Wojska Polskiego przez absolwentów uczelni cywilnych skłania do refleksji. Wszakże współcześnie, w społeczeństwie wolnorynkowym istnieje wiele uwarunkowań powodujących znalezienie dobrej, satysfakcjonującej pracy. Szczególnie, że po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej oraz Sojuszu Północnoatlantyckiego otworzyły się nowe szanse na rozwój wykształconych elit na niemal doskonałych warunkach.

Uczestnictwo Polski w strukturach Unii Europejskiej umożliwia osobom z wyższym wykształceniem podjęcie atrakcyjnej pracy zarówno w kraju, jak i poza jego granicami. Jest to istotne tym bardziej, że 21 grudnia 2007 roku Polska, wraz z 8 innymi nowymi członkami Unii Europejskiej, dołączyła do strefy Schengen. Strefa Schengen stanowi obszar, w którym zniesiona została kontrola na granicach wewnętrznych oraz stosowane są ściśle określone jednolite zasady dotyczące kontroli na granicach zewnętrznych.

Zmiany w armii, które pociągnęły za sobą konieczność przewartościowania wszystkich sfer jej życia, przede wszystkim zaś zagadnień świadomości, dokonały się

³⁰ A. Cieśla, *Reminiscencje dotyczące kształcenia – na początek roku akademickiego*, [w:] „Biuletyn Informacyjny Pracowników Akademii Górniczo-Hutniczej”, Kraków 2007 nr 168-169, s. 4.

³¹ J. Maciejewski, *Oficerowie Wojska...*, op. cit., s. 132.

³² Z. Małkowski, *System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadry wojska polskiego*, [w:] „Przegląd Wojsk Lądowych”, nr 3 z 2005, s. 87.

przy współdziałaniu Sojuszu Północnoatlantyckiego³³. Współpraca z wojskami sojuszniczymi dały ponadto naszej kadry dowódczej możliwość obserwacji funkcjonowania struktur dowódczych w armiach zachodnich³⁴. Wyrazem rozwijającej się ich roli jest między innymi powstanie Wielonarodowego Korpusu Północno – Wschodniego w Szczecinie, z uczestnictwem armii polskiej, niemieckiej i duńskiej oraz udział Polski w misjach pokojowych i stabilizacyjnych. Szczególnie te ostatnie są zarówno wśród oficerów, jak i w społeczeństwie szeroko dyskutowane. Największą i najważniejszą operacją realizowaną w ramach misji pokojowej jest Afganistan, gdzie uczestniczą również oficerowie Wojska Polskiego. Obecnie w siłach stabilizacyjnych w tym kraju znanych jako Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF - International Security Assistance Force) służy około 34 tysięcy żołnierzy z 40 państw. Kontyngent wydzielony z naszego wojska wynosi około 2000 żołnierzy.

PODSUMOWANIE

Tematyka niniejszego artykułu została przez autora podjęta po kilkuletnich obserwacjach absolwentów szkół wyższych prowadzonych w trakcie zajęć, szkoleń, praktyk i konsultacji.

Studia doskonalące w ramach Studium Oficerskiego w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Lądowych podejmują również kobiety, co stanowi swoistą zmianę społeczną, jaka dokonuje się w środowisku wojskowym pośród grupy zawodowej oficerów Wojska Polskiego.

Świadoma zmiana społeczna utożsamiana z wyborem zawodu oficera Wojska Polskiego przez absolwentów cywilnych uczelni jest sumą wielu przyczyn związanych z kwalifikacjami, odpowiedzialnością, zarobkami oraz prestiżem (statusem) profesji oficera zawodowego Wojska Polskiego. Jedne odgrywają rolę inspirującą i w efekcie decydują o kierunku oraz sile wyboru, inne stanowią swoiste dopełnienie projektowanych aspiracji³⁵.

Wykonywanie zawodu oficera Wojska Polskiego, we współczesnej dobie przemian społecznych, wymaga podporządkowania się systemowi norm społecznych, moralnych i zawodowych. Od nowoczesnych kadr oficerskich wymaga się nieustannego uzupełniania wiedzy i samodzielnego doskonalenia kwalifikacji zawodowych. Oficer jako przełożony żołnierzy jest jednocześnie dowódcą, nauczycielem oraz wychowawcą³⁶.

LITERATURA

1. *Wielki słownik wyrazów obcych*, pod red. Bańko M. Wyd. PWN, Warszawa 2005.
2. Cieśla A., *Reminiscencje dotyczące kształcenia – na początek roku akademickiego*, [w:] „Biuletyn Informacyjny Pracowników Akademii Górniczo-Hutniczej”, AGH, Kraków 2007.

³³ J. Maciejewski, *Oficerowie Wojska...*, op. cit., s. 98.

³⁴ J. Maciejewski, *Oficerowie zawodowi Wojska Polskiego...*, op. cit., s. 131.

³⁵ S. Jarmoszko, *Oficerowie Wojska Polskiego przełomu wieków. Zarys socjologii empirycznej zawodu oficera*, Toruń 2001, s. 33.

³⁶ J. Maciejewski, I. Wolska – Zogata, *Zawód oficera...*, op. cit., s. 26.

3. *Encyklopedia socjologiczna*, T 4, Oficyna naukowa, Warszawa 2000.
4. Giddens A., *Socjologia*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2007.
5. Kasperski M., *Motywy podejmowania studiów w uczelniach wojskowych*, [w:] *Wojsko i inne grupy dyspozycyjne w perspektywie socjologicznej*, pod red. T. Leczykiewicz, Z. Zagórski, WSO im. gen. T. Kościuszki, Wrocław 2000.
6. Kloczkowski M., *Stosunki społeczne w szkołach wojskowych*, WBBS, Warszawa 1995.
7. Maciejewski J., *Oficerowie Wojska Polskiego w okresie przemian społecznej struktury i wojska. Studium socjologicznej*, Wyd. UW, Wrocław 2002.
8. Maciejewski J., *Oficerowie zawodowi Wojska Polskiego a kariera. Wybrane aspekty socjologiczne*, [w:] *Socjologiczne aspekty bezpieczeństwa narodowego*, pod red. J. Maciejewski Wyd. UW, Wrocław 2001.
9. Maciejewski J., Wolska – Zogata I., *Zawód oficera Wojska Polskiego w toku transformacji. Studium socjologiczne*, Wyd. UW, Wrocław 2004.
10. Małkowski Z., *System kształcenia i doskonalenia zawodowego kadry wojska polskiego*, [w:] „Przegląd Wojsk Lądowych”, nr 3 z 2005.
11. Niedźwiecki D., *Władza – tożsamość – zmiana społeczna*, UNIVERSITAS, Kraków 2003.
12. *Program reformy wyższego szkolnictwa wojskowego (Rekomendacje)*, MON, Warszawa 2007.
13. Szacka B., *Wprowadzenie do socjologii*, Ofic. Nauk., Warszawa 2003.
14. Sztompka P., *Socjologia*, Wyd. Znak, Kraków 2005.
15. Sztompka P., *Socjologia zmian społecznych*, Wyd. Znak, Kraków 2005.
16. Turner J.H., *Socjologia. Koncepcje i ich zastosowania*, Wyd. Zysk i S-ka, Poznań 1998.
17. Turner J. H., *Struktura teorii socjologicznej*, PWN, Warszawa 1985.

COMMISSIONING COURSE TRAINEES AS OFFICERS IN POLISH ARMED FORCES IN THE CONTEXT OF SOCIAL CHANGE

Summary

In his article "Commissioning Course Trainees as Officers in Polish Armed Forces in the Context of Social Changes", the author describes the issue of social change occurring in the Polish Armed Forces, in particular in the system of military training of civilian university graduates attending the commissioning course at the Tadeusz Kosciuszko Land Forces Military Academy in Wrocław. This model of training within a 12-month commissioning course has been in place for six years and is addressed to civilian university graduates with a master's degree.

Marcin LIBERACKI

The article emphasizes the issues of social change undoubtedly occurring in the system of military education within which civilian university graduates are trained to become officers in the Polish Armed Forces.

Key words: *occupation, officers, sociology, higher military education, Commissioning Course at WSOWL*

Artykuł recenzował: dr hab. Jan MACIEJEWSKI, prof. UW.